(ט) שֶׁהוּא לָבוּשׁ, חָשׁוּב כִּנּוּתָן כְּבָר אוֹ תִּינוֹק: ד * מ"ש מִי שֶׁאוֹמֵר שֶׁלֹּא הִצְרִיכוּ כְּבָר אוֹ תִּינוֹק אֶלָּא לְמֵת (יא) [יא] עָרֵם, אֲבָל אִם הוּא (טז) בְּכְסוּתוֹ אֵין צָרִיךְ כְּבָר אוֹ תִּינוֹק: ה נ אִם צָרִיךְ לִמְקוֹם הַמֵּת אוֹ לַדָּבָר שֶׁהַמֵּת מֻנָּח עָלָיו, מֻתָּר לְטַלְטְלוֹ מִן הַצַּד דְּהַיְנוּ שֶׁהוֹפְכוֹ מִמִּטָּה לְמִטָּה, כֵּיוָן דְּלִצְרָכָן (יז) דָּבָר שֶׁהַמֵּת הוּא. ס לֹא הִתִּירוּ לְטַלְטֵל עַל יְדֵי כְּבָר אוֹ תִּינוֹק אֶלָּא (יג) בְּמֵת בִּלְבַד, (יח) אֲבָל לֹא בְּשְׁאָר דְּבָרִים הָאֲסוּרִים לְטַלְטֵל: ו ע מֵת הַמֻּטָּל בַּחַמָּה פ וְאֵין לָהֶם מָקוֹם לְטַלְטְלוֹ אוֹ שֶׁלֹּא רָצוּ לַהֲזִיזוֹ מִמְּקוֹמוֹ, בָּאִין שְׁנֵי בְּנֵי אָדָם וְיוֹשְׁבִים מִשְּׁנֵי צְדָדָיו, חַם לָהֶם מִלְּמַטָּה (יט) זֶה מֵבִיא מִטָּתוֹ וְיוֹשֵׁב עָלֶיהָ וְזֶה מֵבִיא מִטָּתוֹ וְיוֹשֵׁב עָלֶיהָ, חַם לָהֶם מִלְּמַעְלָה זֶה מֵבִיא מַחֲצֶלֶת וּפוֹרֵס עַל גַּבָּיו וְזֶה מֵבִיא מַחֲצֶלֶת וּפוֹרֵס עַל גַּבָּיו, זֶה (יג) (כ) זוֹקֵף מִטָּתוֹ וְנִשְׁמָט וְהוֹלֵךְ לוֹ וְזֶה זוֹקֵף מִטָּתוֹ וְנִשְׁמָט וְהוֹלֵךְ לוֹ, נִמְצֵאת מְחִיצָה עֲשׂוּיָה מֵאֲלֵיהֶן שֶׁהֲרֵי מַחֲצֶלֶת זֶה וּמַחֲצֶלֶת זֶה גַּבֵּיהֶן סְמוּכוֹת זוֹ לְזוֹ וּשְׁנֵי קְצוֹתֵיהֶן עַל הַקַּרְקַע מִשְּׁנֵי צִדֵּי הַמֵּת: ז ע מֻתָּר (כא) לָסוּךְ הַמֵּת (וְלַהֲדִיחוֹ) (יז) וְלִשְׁמֹט הַכַּר (כב) מִתַּחְתָּיו כְּדֵי (כג) שֶׁלֹּא יַסְרִיחַ, וּבִלְבַד

מ מְרֻבֶּה בְּפֶרֶק ג׳ (סי׳ שיב) דְּשַׁבָּת בְּשֵׁם רַבִּי אֲבִיגְדוֹר. נ רַבֵּנוּ יְרֻחָם בְּנְתִיב כ״ח ח״א. ס שַׁבָּת קמ״ב (ע״ב) וּכְרֵב אָשֵׁי. ע שָׁם מ״ג (ע״ב). פ לְשׁוֹן הָרַמְבַּ״ם בְּפֶרֶק כ״ו (הכ״ב). צ שָׁם קנ״א (ע״א וע״ב) בְּמַשְׁנָה.

## שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

ד [יא] **עָרֵם.** עַיֵּן בְּאֵר הַיטֵב (ס״ק יא). וְעַיֵּן בְּשׁוּ״ת אֶבֶן הַשֹּׁהַם סִימָן ל״א בְּעִנְיָן זֶה:

שַׁמַּת בְּשַׁבָּת לְטַלְטְלוֹ עַל יְדֵי כְּבָר אוֹ תִּינוֹק, וְהָא דָּוִד לֹא הָיָה עָרֹם דְּאָמְרִינַן אַפְּחַת דַּרְגָּא מִתּוּחָה וּמֵת, וְשַׁמְעָתְּתִי דְּבִגְדֵי דָּוִד הָיוּ מְקַצִּין דְּאִסּוּר לְכָל אָדָם לְלָבְשָׁן דְּשׁוֹרְפִין עַל הַמְּלָכִים. שְׁלָ״ה (מסכת שבת פרק נר מצות) טַ״ז (ס״ק ד) מָגֵן אַבְרָהָם (ס״ק טז):

ה (יג) **בְּמֵת.** עַיֵּן לְעֵיל סִימָן ש״ח סָעִיף ה׳, וְעַיֵּן ט״ז (ס״ק ה):

ו (יג) **זוֹקֵף.** וּמְסִירָה דַּף מ״ד (ע״א ד״ה כדי):

ז (יד) **וְלִשְׁמֹט.** צָרִיךְ עִיּוּן עַל מַה שֶּׁנָּהֲגוּ הָאִידָּנָא לְהַגְבִּיהַּ הַמֵּת מֵעַל הַכָּרִים עַל יְדֵי כְּבָר אַף בְּמָקוֹם שֶׁאֵין לְחֹשׁ שֶׁיַּסְרִיחַ, לָכֵן צָרִיךְ לִמְחוֹת

## בְּאֵר הַיטֵב

ג (י) **שֶׁהוּא.** הוּא הַדִּין שְׁאָר כֵּלִים שֶׁמַּלְאכְתָּן לְהַתֵּר. גְּמָרָא סוֹף פֶּרֶק נוֹטֵל (קמב:):

ד (יא) **עָרֵם.** וְהָא שֶׁהִצְרִיכוּ גַּבֵּי דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם

## בְּאוּר הֲלָכָה

שֶׁהִשִּׂיג עָלָיו בְּבֵית יוֹסֵף (ד״ה כתב המרדכי), דְּיָדוּעַ דַּרְכּוֹ בְּדָבָר שֶׁאֵינוֹ מוֹצֵא בְּפוֹסְקִים אֲחֵרִים בְּפֵרוּשׁ, לִכְתֹּב בְּלְשׁוֹן זֶה לְפָעָמִים, דְּבָאֱמֶת הַכֹּל מוֹדִים בָּזֶה וְדָבָר פָּשׁוּט הוּא, כֵּיוָן שֶׁאֵינוֹ לָבוּשׁ הַמֵּת עַתָּה בָּהֶן הוּא כְּשְׁאָר כְּלֵי שְׁמָלאכְתּוֹ לְהַתֵּר:

ד * **יֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר וְכוּ' אֶלָּא לְמֵת עָרֹם וְכוּ'.** עַיֵּן בְּבֵית יוֹסֵף (שם) שֶׁהִקְשָׁה עַל זֶה דְּלְהַנֵּי הַכְּסוּת בְּטֵל לְגַבֵּהּ, וְעַיֵּן, בְּמָגֵן אַבְרָהָם (ס״ק טז) שֶׁיִּשְׁבּוּ דְּהַכְּסוּת אֵינוֹ בְּטֵל מִמְּילָא, כֵּיוָן שֶׁעָתִיד לְהִפָּשִׁיטוֹ. **וְלַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי אני יֵשׁ לְפַקֵּפֵק בְּדִין זֶה טוֹבָא,** חֲדָא, דְּאִטּוּ הַגְּמָרָא בְּעַרְטִילָאי עְסָקִינַן [אם לא שֶׁנִּדְחֹק דְּאֵירֵי שְׁלָבְשׁוּהוּ מִבְּעֶרֶב שַׁבָּת הַתַּכְרִיכִין וְלֹא. הָיָה פָּנַאי לְקַבְרוֹ], וְעוֹד, דִּבְגְמָרָא קמ״ב (ע״א) אִיתָא בְּהָדְיָא דְּהַמּוֹצִיא אָדָם שֶׁהוּא לָבוּשׁ בְּבֶגֶד דְּפָטוּר אַף עַל הַבְּגָדִים מִפְּנֵי שֶׁהַבְּגָדִים טְפֵלִים לוֹ, וּכְבָר הִקְשָׁה כֵּן בְּאֵלִיָּה רַבָּה (ס״ק טז), וְעַיֵּן שָׁם מַה שֶּׁדָּחָה בְּשֵׁם מַהֲרַ״ל דְּדַוְקָא בְּאָדָם חַי אֲבָל בְּאָדָם מֵת הֲרֵי הוּא עָתִיד לְהַפְשִׁיטָן מֵעָלָיו עַל כֵּן לֹא בְּטִילֵי לְגַבֵּהּ וְהֵם כִּכְבָר וְתִינוֹק, וּכְעֵין מַה שֶּׁכָּתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם, אֲבָל כָּל זֶה דָּחוּק מְאֹד דְּהָלֹא כְּסוּתוֹ בְּוַדַּאי בְּעֵת שֶׁהוּא לָבוּשׁ בָּהּ צָרִיךְ לָהּ לְתַשְׁמִישׁ גּוּפוֹ יוֹתֵר מִמִּטָּתוֹ שֶׁהוּא מֻשְׁכָּב בָּהּ אַחַר מִיתָתוֹ [וְאִי אֶפְשָׁר לוֹ לִשְׁכַּב עָרֹם], וַאֲפִלּוּ הָכִי גַּם בְּמִטָּתוֹ אַף דִּבְוַדַּאי עָתִיד לְסַלְקוֹ מִמֶּנָּה לְבַסּוֹף, אֲפִלּוּ הָכִי מוּכָח בַּגְּמָרָא דְּכָל זְמַן שֶׁשּׁוֹכֵב בָּהּ, אִם רוֹצֶה לְטַלְטְלוֹ צָרִיךְ כְּבָר אוֹ תִּינוֹק אוֹ שֶׁיְּהַפְּכֶנּוּ מִמִּטָּה לְמִטָּה דְּלְהַנֵּי טַלְטוּל מִן הַצַּד, וְלֹא הִתִּירוּ מִשּׁוּם הַמִּטָּה גּוּפָא [דְּהָא הֵיא לֹא נַעֲשֵׂית בְּסִיס כְּמוֹ שֶׁכָּתְבוּ הָרֹאשׁ״ש (פ״ג סי׳ יט) וְהַמָּאוֹר (מד:)], אֶלָּא דַּאֲפִילּוּ אַף דְּעָתִיד לְסַלְקוֹ מִמֶּנָּה, אַף עַל פִּי כֵן כָּל זְמַן שֶׁשּׁוֹכֵב עָלֶיהָ חֲשִׁיבָה טְפֵלָה לוֹ וּבְטֵלָה לְגַבֵּהּ, וְאִם כֵּן כָּל שֶׁכֵּן בִּבְגָדָיו כָּל זְמַן שֶׁהוּא לָבוּשׁ בָּהֶן עַתָּה וְלֹא נַחְשֹׁב כִּכְבָר וְתִינוֹק:

וּבְטַלִּין לְגַבֵּהּ כֵּיוָן שֶׁהוּא צָרִיךְ לָהֶן עַתָּה וְלֹא נַחְשֹׁב כִּכְבָר וְתִינוֹק:

## מִשְׁנָה בְּרוּרָה

ש״ד סָעִיף ה׳, וְעַיֵּן שָׁם דְּלִצְרָכָן גָּדוֹל חָשׁוּב גַּם כֵּן כִּצְרָךְ מִצָּוָה, וּלְהָכֵי שָׁרְינַן הָכָא עַל יְדֵי אֵינוֹ יְהוּדִי לִצְרָךְ כֹּהֲנִים, וְכֵן מְשַׁמַע מֵהַגָּרְ״א: ג (טו) **שֶׁהוּא לָבוּשׁ.** הֵיְנוּ (יט) שֶׁהָיָה הַמֵּת לָבוּשׁ בּוֹ מִתְּחִלָּה, (כ) וְכָל שֶׁכֵּן אִם נָתַן עָלָיו שְׁאָר כֵּלִים שֶׁמַּלְאכְתָּן לְהַתֵּר [גְּמָרָא (קמב:)]: ד (טז) **בְּכְסוּתוֹ וְכוּ'.** בְּסָעִיף זֶה הוֹסִיף דַּאֲפִלּוּ אִם הַמֵּת לָבוּשׁ בּוֹ עַכְשָׁיו, גַּם כֵּן מְהַנֵּי כְּמוֹ כְּבָר וְתִינוֹק. וּבְבֵית יוֹסֵף (ד״ה כתב המרדכי) הִקְשָׁה עַל זֶה דְּלְהַנֵּי הַכְּסוּת בְּטֵיל לְגַבֵּהּ, וְעַיֵּן בְּמָגֵן אַבְרָהָם (ס״ק טז) שֶׁיִּשְׁבּוּ דְּדַוְקָא תַּכְרִיכִין הֵן בְּטֵלִין אֶצְלוֹ שֶׁאֵינוֹ עָתִיד לְפָשְׁטָן, אֲבָל הַמַּלְבּוּשִׁין שֶׁהָיָה לָבוּשׁ בָּם מַחַיִּים, בְּוַדַּאי עָתִיד לְהַפְשִׁיטָן מֵעָלָיו וְאֵין בְּטֵלִין אֶצְלוֹ, וְעַיֵּן מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ בְּבֵאוּר הֲלָכָה שְׁתִּרוֹץ זֶה אֵינוֹ מֻרְוָח: ה (יז) **דָּבָר הַמֻּתָּר הוּא.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר, שֶׁאֵין כַּוָּנָתוֹ בְּטַלְטוּלוֹ בִּשְׁבִיל הַמֵּת גּוּפָא שֶׁהוּא אָסוּר בְּטַלְטוּל, אֶלָּא בִּשְׁבִיל הַמָּקוֹם אוֹ הַדָּבָר שֶׁהוּא מֻנָּח עָלָיו שֶׁהוּא מֻתָּר בְּטַלְטוּל: (יח) **אֲבָל לֹא וְכוּ'.** עַיֵּן לְעֵיל סִימָן ש״ח סָעִיף ה׳ וּבְמִשְׁנָה בְּרוּרָה שָׁם סָעִיף קָטָן כ״ו: ו (יט) **זֶה מֵבִיא מִטָּתוֹ.** כְּדֵי לְהַפְסִיק בֵּינָם לַקַּרְקַע. וְאֵין לְהַקְשׁוֹת כֵּיוָן דְּלִבְסוֹף זוֹקֵף מִטָּתוֹ וּמְסִירָה אַחַר כָּךְ וּכְדִלְקַמָּה, וְנִשְׁאָר רַק הַמַּחֲצֶלֶת פְּרוּסָה עַל הַמֵּת, (כא) יָבִיאוּ מִיָּד הַמַּחֲצֶלֶת וְיִפְרֹס עַל גַּבָּיו וְאַחַר כָּךְ כְּשֶׁיִּשְׁמֹט יִשָּׁאֵר עַל הַמֵּת, יֵשׁ לוֹמַר דְּאִם כֵּן יְהֵא נִכָּר יוֹתֵר שֶׁעוֹשֶׂה לְצָרְכּוֹ הַמֵּת, וְאָסוּר לַעֲשׂוֹת אֹהֶל עֲרַאי לְצָרְכּוֹ הַמֵּת, אֲבָל הַשְׁתָּא נָכָר שֶׁעָשׂוּ לְצָרְכּוֹ עַצְמָן שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁחַם לָהֶם מִלְּמַטָּה הֵבִיאוּ מִטָּה, וְיֹאמְרוּ שֶׁגַּם הַמַּחֲצֶלֶת הֵבִיאוּ מִתְּחִלָּה רַק בִּשְׁבִיל עַצְמָן: (כ) **זוֹקֵף מִטָּתוֹ וְנִשְׁמָט וְכוּ'.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר שֶׁזּוֹקְפָהּ (כב) וּמְסִירָהּ וְהוּא נִשְׁמָט מִתַּחַת הַמַּחֲצֶלֶת, (כג) וְהַמַּחֲצֶלוֹת הֵם קָשִׁים וּזְקוּפִים וְנִשְׁאָרִים מְמִילָא כְּאֹהֶל עַל הַמֵּת. וְעַיֵּן בְּמָגֵן אַבְרָהָם (ס״ק יח) דְּאִם הוּא מִתְיָרֵא שֶׁלֹּא יַסְרִיחַ הַמֵּת (כד) וְיִצְטָרְכוּ לָצֵאת, שָׁרֵי לִפְרֹס עָלָיו מַחֲצֶלֶת אֲפִלּוּ בְּלֹא עֲשָׂיַת אֹהֶל: ז (כא) **לָסוּךְ הַמֵּת וּלַהֲדִיחוֹ.** סֵיכָה הוּא בְּשֶׁמֶן וַהֲדָחָה בְּמַיִם וְהֵיְנוּ בְּמַיִם קָרִים. וְהַטַּעַם בְּכָל זֶה שֶׁהַתִּירוּ, דְּזֶהוּ (כה) לְאוֹ בְּכְלָל טַלְטוּל אֶלָּא נְגִיעָה בְּעָלְמָא כֵּיוָן שֶׁאֵין מַזִּיז בּוֹ אֲבָר: (כב) **מִתַּחְתָּיו.** אֲבָל אָסוּר לִשְׁמֹט הַמֵּת (כו) מֵעַל גַּבֵּי הַכַּר דְּהוּא טַלְטוּל מַמָּשׁ, וְהָעוֹלָם נוֹהֲגִין לְהַגְבִּיהַּ אוֹתוֹ מֵעַל הַכָּרִים עַל יְדֵי כְּבָר אַף בְּמָקוֹם שֶׁאֵין לָחֹשׁ שֶׁיַּסְרִיחַ, (כז) וְיֵשׁ לִמְחוֹת בְּיָדָם, (כח) רַק לִשְׁמֹט הַכָּרִים מִתַּחְתָּיו מֻתָּר. וּבְמִקְצָת מְקוֹמוֹת נוֹהֲגִין לְהַעֲצִים עֵינָיו וּלְיַשֵּׁר אֵבָרָיו שֶׁלֹּא יִתְעַקְּמוּ וְאוֹמְרִים דְּאִיתָא בַּזֹּהַר (ח״א דף רכו.) שֶׁהִיא סַכָּנָה, וְאַף דְּדָבָר זֶה אֵין לוֹ שֹׁרֶשׁ עַל פִּי הַדִּין, דְּבַמִּשְׁנָה (קנא ע״א וע״ב) אִיתָא דְּאֵין מַעֲצִימִין עֵינָיו שֶׁל מֵת וְכֵן שֶׁלֹּא יָזִיז בּוֹ אָבָר, וְכָל הָרְאשׁוֹנִים סָתְמוּ כֵּן וּכְמוֹ שֶׁפָּסַק בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ, מִכָּל מָקוֹם בְּמָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ אֵין לְמַחוֹת כֵּיוָן שֶׁיֵּשׁ לָהֶם סָמָךְ עַל פִּי הַזֹּהַר. (כט) אַף בֶּאֱמֶת בַּזֹּהַר לֹא נִזְכַּר סַכָּנָה כִּי אִם לְעִנְיַן עֵינַיִם, וְאִם כֵּן [ג]לְיַשֵּׁר הָאֵיבָרִים אֵין לָהֶם שׁוּם סָמָךְ. וּבְאֵלִיָּה רַבָּה (ס״ק כג) כָּתַב דְּבְמָקוֹם שֶׁנּוֹהֲגִין לְהָקֵל בָּזֶה מִשּׁוּם שְׁחוֹשְׁשִׁין שֶׁלֹּא יִתְעַקְּמוּ וְיִהְיֶה בְּזִיּוֹן לַמֵּת, יַעֲשׂוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּמָרְדְּכַי (פ״ג סי׳ שיב) שַׁמַּנִּיחַ כְּבָר [אוֹ שְׁאָר דָּבָר שֶׁמַּתָּר לְטַלְטֵל וְכֵנ״ל] עַל אוֹתָן הָאֵיבָרִים, וְדוֹחֵק עָלָיו עַד שֶׁיִּפְשְׁטוּ אֵבָרָיו: (כג) **שֶׁלֹּא יַסְרִיחַ.** עַל יְדֵי חֹם הַכָּרִים וּכְסוּתוֹת. וּמֻתָּר לְזַלֵּף חֹמֶץ לְגוּפָהּ, וּנְהִי דְּבָזֶה לֹא קָיְמָא לַן כְּוָתֵהּ, עַל כָּל פָּנִים עַל יְדֵי אֵינוֹ יְהוּדִי וּבְרֵישׁוּת הָרַבִּים שָׁלְנוּ יֵשׁ לְהָקֵל: ג (יט) **פְּרֵי מְגַדִּים** (א״א ס״ק טז): (כ) **מָגֵן אַבְרָהָם** (ס״ק טז) **וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים.** ו (כא) **אַחֲרוֹנִים.** (ס״ק יח): (כב) **תּוֹסֶפֶת שַׁבָּת** (ס״ק יט) **וּמַחֲצִית הַשֶּׁקֶל** (ס״ק יז): (כג) **מִשְׁמַע, דִּבְלֹא טַעַם שִׁיצְטָרְכוּ הַחַיִּים לְצֵאת מִן הַחֶדֶר גַּם כֵּן שָׁרֵי בִּשְׁבִיל הַמֵּת לְבַד** [וְלִדְיָדַן דְּקָיְמָא לַן שֶׁלֹּא כְּרַבִּי יִצְחָק דְּאָמַר אֵין כֵּלִי נָשָׂא אֶלָּא לְצָרְכּוֹ **לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: א]** וּבשו״ע הרב (ס״י) כתב: אבל מת שהוא לבוש בבגדו שהיה לבוש בו מחיים אין צריך להניח עליו כלום. **ב]** ובשו״ע הרב (סי״ג) כתב: ועכשיו נהגו להעצים עיניו בשבת ולהזיז אבר שלא יתעקם ואומרים שיש סכנה בדבר ואין למחות בידם.

## שַׁעַר הַצִּיּוּן

דָּבָר הַנִּשְׁכָּל], וּבְתוֹסֶפֶת שַׁבָּת (ס״ק יט) מְיַשֵּׁב זֶה עַיִן שָׁם: ז (כה) רַשִׁ״י: (כו) פְּשׁוּט, וְכֵן בְּאֵר שָׁם בְּהָדְיָא בְּפֵרוּשׁ הַמִּשְׁנָה לְהָרַמְבַּ״ם (פכ״ג מ״ה), וּלְשׁוֹן הַטּוּר בָּזֶה מָקְשָׁה מְאֹד וְאוּלַי דְּטָעוּת סוֹפֵר הוּא: (מ) מָגֵן אַבְרָהָם (סק״כ), וְחַיֵּי אָדָם (ח״ב כלל סז ס״ח) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: (מא) **לְכְאוֹרָה בַּמִּשְׁנָה** קנ״א (ע״א) **מַשְׁמַע דְּגַם זֶה אֵינוֹ מַתִּר רַק בִּשְׁבִיל שֶׁלֹּא יַסְרִיחַ וְכֵן מִשְׁמַע בִּשְׁלְחָן עָרוּךְ:** (מא) חַיֵּי אָדָם (שם):

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

(טו) (כד) שֶׁלֹּא יָזִיז בּוֹ שׁוּם אֵבֶר. וְאִם הָיָה פִּיו נִפְתָּח וְהוֹלֵךְ, קוֹשֵׁר אֶת הַלֶּחִי בְּעִנְיָן שֶׁלֹּא יִסְיַח לְהִפָּתֵחַ, אֲבָל לֹא כְּדֵי שֶׁיִּסָּגֵר מַה שֶּׁנִּפְתַּח אוֹ קְצָתוֹ, שֶׁאִם כֵּן הָיָה מַזִּיז אֵבֶר, וּמִטַּעַם זֶה אֵין מַעֲצִימִין עֵינָיו שֶׁל מֵת בְּשַׁבָּת: ח [ט]טְלְטוּל מִן הַצַּד לִצְרָךְ דָּבָר הַמֻּתָּר, מֻתָּר. הִלְכָךְ [י]צְנוֹן שֶׁטָּמַן בָּאָרֶץ (כה) וּמִקְצָת עָלָיו מְגֻלִּים (כו) [יא]וְלֹא הִשְׁרִישׁ (כז) וְגַם לֹא נִתְכַּוֵּן (טז) לִזְרִיעָה, נוֹטְלוֹ (כח) [יב]אַף עַל פִּי שֶׁנִּטְיַלְתּוֹ (יז) מֻזָּז עָפָר מִמְּקוֹמוֹ, [יג]וְאַף עַל פִּי שֶׁהוֹסִיף מֵחֻמַּת לַחוּת הַקַּרְקַע, מֻתָּר. הַגָּה: (כט) וַאֲפִלּוּ הִנִּיחוֹ שָׁם מִבְּעוֹד יוֹם לְהִיוֹת שָׁם כָּל הַשַּׁבָּת, (יח) דְּאֵין בָּאֳכָלִין מִשּׁוּם בָּסִיס לְדָבָר הָאָסוּר (כל בו ס' נ"ג). (יט) (ל) [יב]וְטִלְטוּל בְּגוּפוֹ, אֲפִלּוּ לִצְרָךְ דָּבָר הָאָסוּר, מֻתָּר. הִלְכָךְ [ג]קַשׁ שֶׁעַל הַמִּטָּה (לא) דִּסְתָמוֹ (כ) מֻקְצֶה לְהַסָּקָה, (לב) מְנַעְנְעוֹ בְּגוּפוֹ, וְאִם הִנִּיחַ עָלָיו מִבְּעוֹד יוֹם כַּר אוֹ כֶּסֶת, מְנַעְנְעוֹ אֲפִלּוּ בְּיָדוֹ, (לג) שֶׁהֲרֵי הֶכִינוֹ מִבְּעוֹד יוֹם לִשְׁכַּב עָלָיו (לד) (וְכֵן אִם חָשַׁב לִשְׁכַּב עָלָיו) (ר"ן סוף פרק במה טומנין (כג. ד"ה תניא)): ט (כמ) [ד]הַפֵּרוֹת הַטְּמוּנִין

ק תוֹסְפוֹת שָׁם מ"ג (ע"ב ד"ה דכ"ע) וְרַ"ךְ (כ:) וְהָרַא"ש (פ"ג סי' יט) שָׁם. ר כִּלְאַיִם פֶּרֶק א' (מ"ט). ש תוֹסְפוֹת שָׁם בְּשַׁבָּת נ' (ע"ב ד"ה הטומן). ת שָׁם בַּגְּמָרָא, וְלֹא כְּהַנָּךְ רַבָּנָן דְּאָמְרִי שָׁם. א שָׁם בְּתוֹסְפוֹת. ב הָרַא"ש שָׁם. ג שָׁם קמ"א (ע"א) מִשְׁנָה וּכְפֵרוּשׁ רַשִּׁ"י (שם ד"ה הקש). ד שָׁם קכ"ג (ע"א).

## בְּאֵר הֵיטֵב

בְּיָדָם, רַק לִשְׁמֹט הַכַּר מִתַּחְתָּיו. אֲפִלּוּ בְּכַכָּר אוֹ תִּינוֹק אָסוּר לְטַלְטְלוֹ וּלְרָחְצוֹ, אֶלָּא אִם כֵּן הָיָה מְטֻנָּף מִשֵּׁט וְצוֹאָה עַד שֶׁמָּאוּס בְּעֵינֵי רוֹאָיו. אֲפִלּוּ לִרְמֹז לְאֵינוֹ יְהוּדִי שֶׁיַּעֲשֶׂה אָסוּר, אֶלָּא אִם כֵּן קָצַץ מֵעֶרֶב שַׁבָּת. הָרַדַּ"ךְ (בית יח חדר ג), מָגֵן אַבְרָהָם (סק"כ). וְדַוְקָא בִּמְיֻם קָרִים: (טו) שלא. כָּתַב מַלְבּוּשֵׁי יוֹם טוֹב שֶׁנּוֹהֲגִין בְּקָהִלַּת קֹדֶשׁ קָרְאקָא וּבִשְׁאָר קְהִלּוֹת, שֶׁמְּזִיזִין אֵבֶר שֶׁלֹּא יִתְעַקֵּשׁ וּמְעַצְּמִין וְאוֹמְרִים שֶׁיֵּשׁ סַכָּנָה בְּדָבָר כְּדְאִיתָא בַּזֹּהַר (ח"א דף רכו.) עַל הַפָּסוּק (בראשית מו ד) וְיוֹסֵף יָשִׁית יָדוֹ עַל עֵינָיךְ, וְאֵין לְמָחוֹת. אֲלִיבָּה זוּטָא (סק"ט): ח (טז) לִזְרִיעָה. וּמָגֵן אַבְרָהָם (ס"ק כב) מַתִּיר אֲפִלּוּ נִתְכַּוֵּן לִזְרִיעָה אִם לֹא הַשְׁרִישׁ, וְכֵן כָּתַב יַד אַהֲרֹן (הגב"י): (יז) מֻזָּז. דִּבְשָׁדֶה לֹא אָתֵי לְאַשְׁווּיֵי גוּמּוֹת, אֲבָל בַּבַּיִת אָסוּר לְטַל הַצְּנוֹן מֵהָאָרֶץ דְּאָתֵי לְאַשְׁווּיֵי גוּמּוֹת. מָגֵן אַבְרָהָם (ס"ק כא): (יח) דְּאֵין. כְּלוֹמַר דְּלֹא הָיְתָה כַּוָּנָתוֹ שֶׁיִּהְיֶה הָאֹכֶל מְשַׁמֵּשׁ לָעָפָר, אַדְּרַבָּה הָעָפָר מְשַׁמֵּשׁ לְאֹכֶל, וְאֵין חִלּוּק בֵּין אֳכָלִים לְכֵלִים, מָגֵן אַבְרָהָם, ס"ק נא. וְהַשַּׁ"ז (סק"י) פָּרַשׁ, דְּהַכַּוָּנָה כָּל זְמַן שִׁירְצֶה לֶאֱכֹל מֵהֶם וּמַה שֶּׁיִּשְׁאַר יֹאכַל פַּעַם אַחֵר, אֲבָל מִי שֶׁגּוֹמֵר בְּדַעְתּוֹ בְּבַרּוּר שֶׁלֹּא יֹאכַל מֵהֶם בְּשַׁבָּת זֶה, וּלְדַעַת זֶה טָמְנָם, אָסוּר אֲפִלּוּ בְּטִלְטוּל מִן הַצַּד, עַיֵּן שָׁם: (יט) וְטִלְטוּל בְּגוּפוֹ. פָּרוּשׁ וְלֹא יִגַּע בְּיָד. ט"ז (סק"ט): (כ) מֻקְצֶה. וּבְמָקוֹם שֶׁאֵין מַסִּיקִין בְּקַשׁ, מֻתָּר לְנַעְנֵעַ בְּיָד. ט"ז (סק"ט): ט (כמ) הַפֵּרוֹת. עַיֵּן סָעִיף קָטָן י"ח

## מִשְׁנָה בְּרוּרָה

עַל גַּבֵּי בְּגָדִים שֶׁל הַמֵּת בְּשַׁבִּיל שֶׁלֹּא יַסְרִיחַ לְמוֹצָאֵי שַׁבָּת וְיוּכְלוּ לְהִתְעַסֵּק בְּטָהֳרָתוֹ [אַחֲרוֹנִים]: (כד) שֶׁלֹּא יָזִיז וְכוּ'. וְאִם הָיָה הַמֵּת (ל) מְלֻכְלָךְ בְּטִיט וְצוֹאָה עַד שֶׁמָּאוּס בְּעֵינֵי רוֹאָיו, מֻתָּר לְטַלְטְלוֹ עַל יְדֵי כִּסָּה וְתִינוֹק וּלְרָחְצוֹ בְּמַיִם בְּיָדוֹ, וְלֹא עַל יְדֵי מַפָּה מְשׁוּם סְחִיטָה, אֲבָל בְּלָאו הָכִי אָסוּר בְּכָל זֶה, וַאֲפִלּוּ עַל יְדֵי אֵינוֹ יְהוּדִי אָסוּר: ח (כה) וּמִקְצָת עָלָיו מְגֻלִּים. דְּאִי לֹא הָיוּ הָעֲלִין מְגֻלִּין כְּלָל, הֲרֵי בְּעַל כָּרְחֵךְ מֵזִיז עָפָר בִּידַיִם וְאָסוּר. וַאֲפִלּוּ (לא) אִם יִרְצֶה לְתַחֵב מַחַט אוֹ פּוֹשׁ דֶּרֶךְ הָעָפָר בִּצְנוֹן וְלִטְלְטוֹ וּכְמוֹ בְּסָעִיף ט', גַּם כֵּן [א]אָסוּר, דִּנְרָאֶה כְּעוֹשֶׂה גֻּמָּא [מַגִּיד מִשְׁנֶה (פכ"ה הט"ז)], (לג) וְיֵשׁ מְקִלִּין עַל יְדֵי תְּחִיבַת מַחַט וְכוֹשׁ: (כו) וְלֹא הִשְׁרִישׁ. דְּאִי הִשְׁרִישׁ, אֲפִלּוּ אִם הָיָה גַּם גּוּף הַצְּנוֹן מְגֻלִּין מִלְּמַעְלָה, גַּם כֵּן אָסוּר לְהַזִּיזָן מִמְּקוֹמָן מִשּׁוּם תּוֹלֵשׁ: (כז) וְגַם לֹא נִתְכַּוֵּן וְכוּ'. דְּאִם הָיָה נִתְכַּוֵּן לִזְרִיעָה, אַף שֶׁלֹּא הִשְׁרִישׁ אָסוּר, כֵּיוָן שֶׁמִּתְחִלָּה הָיָה רוֹצֶה בְּהַשְׁרָשָׁתָן וּטְמוּנִין בְּקַרְקַע כְּדֶרֶךְ הַזְּרִיעָה. וְעַיֵּן בְּמָגֵן אַבְרָהָם (ס"ק כב) שֶׁהִקְשָׁה עַל זֶה מֵהָא דְּקַיְמָא לָן בַּגְּמָרָא (מה.) [וְהוּבָא לְעֵיל בְּסִימָן ש"י סָעִיף ב'] דְּחִשִּׁין שֶׁזָּרְעָן בַּקַּרְקַע וַעֲדַיִן לֹא הִשְׁרִישׁ דְּמַתֵּר לְלַקְּטָן וּלְאָכְלָן, [ב]וּמִכָּל מָקוֹם אֵין לָזוּז מִפֶּסֶק הַמְחַבֵּר דִּכֵן נִמְצָא בְּכַמָּה רִאשׁוֹנִים [הָרוֹקֵחַ (סי' נט) וְהָרַמְבַּ"ן בְּחִדּוּשָׁיו (נ: ד"ה אם היו) וְהַמְּאִירִי (שם ד"ה הטומן)], וְהֵיכִי דְּלֵעֵיל תֵּרֶץ הַמְּאִירִי (מה. ד"ה חיטין) דְּמַיְרֵי כְּשֶׁלֹּא הָיוּ הַזְּרָעִים עֲדַיִן מְכֻסִּין בְּעָפָר: (כח) אַף עַל פִּי שֶׁנִּטְיַלְתּוֹ וְכוּ'. רְצוֹנוֹ לוֹמַר, דְּמִכָּל מָקוֹם רַק טִלְטוּל מִן הַצַּד הוּא וְכַנָּתוֹ הוּא בְּשַׁבִּיל לְקִיחַת הַצְּנוֹן דְּהוּא דָּבָר הַמֻּתָּר. כָּתְבוּ הָאַחֲרוֹנִים דְּהָהֵתֵר דִּלְקִיחַת הַצְּנוֹן מֵהָאָרֶץ מַיְרֵי כְּשֶׁטָּמוּנִין בַּשָּׂדֶה, דְּאִי בַּבַּיִת אָסוּר לְהַשְׁוּתָן גּוּמּוֹת, דְּאָתֵי לְאַשְׁווּיֵי גוּמּוֹת. וְעַיֵּן בְּבֵית יוֹסֵף (ד"ה וכן היה). וְעַיֵּן בְּבֵית יוֹסֵף (ד"ה פירות) שֶׁגַּם הוּא מְצַדֵּד כֵּן בְּמַסְקָנָתוֹ לְעִקַּר הַדִּין: (לא) דִּסְתָמוֹ וְכוּ'. הֵינוּ בִּמְקוֹמוֹת שֶׁמַּסִּיקִין בְּקַשׁ, (לו) אֲבָל בִּמְקוֹמוֹתֵינוּ סְתָמָא עוֹמֵד לְמַאֲכַל בְּהֵמָה אוֹ לִשְׁכִּיבָה, וּמֻתָּר לְנַעְנְעוֹ אֲפִלּוּ בְּיָד. וְדַע דְּהַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ מַיְרֵי (לז) שֶׁהַקַּשׁ לֹא הָגַּז עַל הַמִּטָּה לְשֵׁם שְׁכִיבָה, דְּאִי הָגַּז מִבְּעוֹד יוֹם לְשֵׁם שְׁכִיבָה תּוּ נִסְתַּלֵּק מִמֶּנּוּ שֵׁם מֻקְצֶה בְּכָל מָקוֹם: (לב) מְנַעְנְעוֹ בְּגוּפוֹ. כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה צָף וְרַךְ לִשְׁכַּב עָלָיו: (לג) שֶׁהֲרֵי הֶכִינוֹ וְכוּ'. הֵינוּ (לח) אֲפִלּוּ אִם לֹא חָשַׁב בְּהַדְיָא לִשְׁכַּב עָלָיו חֶשְׁבִּינַן עַל יְדֵי מַעֲשֶׂה זוֹ כְּאִלּוּ חָשַׁב, וְאִם חָשַׁב בְּהַדְיָא מְהַנֵּי אֲפִלּוּ בְּלֹא כַּר וְכֶסֶת וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הָרַמְ"א: (לד) וְכֵן אִם חָשַׁב. פָּרוּשׁ אֲפִלּוּ (לט) הִנִּיחוֹ לְהַקַּשׁ עַל הַמִּטָּה בְּסָתָמָא, וְאַחַר כָּךְ חָשַׁב עָלָיו:

## שַׁעַר הַצִּיּוּן

(ל) מָגֵן אַבְרָהָם (סק"כ) וְחַיֵּי אָדָם (ח"ב כלל סז סי"ח) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: ח (לא) בֵּית יוֹסֵף (ד"ה וכן צנון) בְּשֵׁם הַמַּגִּיד מִשְׁנֶה (פכ"ה הט"ו) וְהָעִתְּיקוּהוּ גַּם הַלְּבוּשׁ וְהַטַּ"ז (ס"ק יא) לְדִינָא: (לב) עַיֵּן בְּמָגֵן אַבְרָהָם (ס"ק כא) שֶׁהִקְשָׁה עַל הַמַּגִּיד מִשְׁנָה מִירוּשַׁלְמִי, (כלאים פ"א ה"ט), וְעַיֵּן בְּאֵלִיָּה רַבָּה (סק"ל) שֶׁכָּתַב שֶׁאֵין מֻכְרָח מִירוּשַׁלְמִי, וּמִכָּל מָקוֹם כָּתַב לְבָסוֹף שֶׁדַּעַת הָרִיא"ז (שלטי גבורים כג. אות ג) גַּם כֵּן כְּהַמָּגֵן אַבְרָהָם לְהָקֵל בָּזֶה: (לג) מָגֵן אַבְרָהָם (ס"ק כג) וְהֶבִיאוֹ גַּם הַתּוֹסָפוֹת שַׁבָּת (ס"ק כו) וְכֵן הִסְכִּים הַגְּרַ"א [וְדַאי לָאו הָכִי אֵין נַפְקָא מִנָּהּ לְעִנְיַן בְּסִיס בֵּין אֳכָלִין לִשְׁאָר דָּבָר] וְכֵן כָּתַב גַּם כֵּן הַמַּאֲמַר מָרְדְּכִי (ס"ק יב), וְתָמֵהַּ שָׁם עַל הַשַּׁ"ז שֶׁרוֹצֶה לְחַדֵּשׁ בְּסָעִיף קָטָן י' דְּגַם הָרַמְ"א סְבִירָא לַהּ כְּהַתּוֹסָפוֹת (קכג. ד"ה האי), דִּבְדִבְרֵי

---

**לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: א)** ובשו"ע הרב (סי"ד) מיקל בתחיבת כוש או מחט. **ב)** ובשו"ע הרב (סי"ד) מתיר גם אם הניחו שם בכוונת זריעה.

עוז והדר - Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah